

SULARAHANÕUDLUSE RAHULDAMINE

Ringluses lastud pangatähed ja mündid ning nende struktuur

2009. aasta 31. detsembril oli sularaha ringluses 9777,4 miljonit krooni. Sellest 1706,8 miljonit krooni ehk 17% oli Eestis tegutsevate krediidi-asutuste ja hoiu-laenuühistute kassades ning 8070,6 miljonit krooni ehk 83% käibes väljaspool krediidasutusi ja hoiu-laenuühistuid.

2009. aastal vähenes ringluses olev sularaha 2218,8 miljonit krooni ehk 18,5%, mis on suurim langus Eesti krooni ajaloos ning peegeldab möödunud aasta majanduslangust. Kokkuvõttes vähenes ringluses oleva sularaha summa 2005. aasta lõpukuude tasemele. Kahanes kõikide ringluses olevate pangatähtede kogus, kusjuures kõige enam vähenes 500krooniste pangatähtede arv ja koguväärtus.

Kuigi käibemüntide kogus ringluses suurenes

endiselt, oli kasvu kiirus oluliselt väiksem kui eelnevatel aastatel. Aasta lõpus oli ringluses 460 miljonit münti ehk iga Eesti elaniku kohta üle 340 münti.

Ringluses oleva pangatähe arvestuslik keskmine väärtus oli 2009. aasta lõpus 120 krooni. Ringluses oleva keskmise käibemündi arvestuslik väärtus oli 34 senti.

Sularaha töötlemine ja ekspertiis

2009. aastal väljastati Eesti Pangast krediidi-asutustele 10 131,5 miljonit Eesti krooni sularaha ning Eesti Panka tagastati 12 337,0 miljonit krooni ehk pisut vähem kui 2008. aastal (vt tabel 1). Eesti Pangast väljastatud pangatähtede kogus on 500kroonise nimiväärtusega pangatähtede käibe languse tõttu märkimisväärselt vähenenud. Eesti Panka tagastatud pangatähtede kogus on pisut väiksem kui 2008. aastal. Ka keskpangast väljastatud müntide kogus on oluliselt kahanenud.

Tabel 1. Ringluses olevad pangatähed ja mündid 2009. aasta lõpus

Nimiväärtus	Summa (mln kr)				Arv (mln tk)			
	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009
1 kroon	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6
2 krooni	33,5	38,5	39,6	39,2	16,8	19,2	19,8	19,6
5 krooni	47,8	49,5	49,9	48,8	9,6	9,9	10,0	9,8
10 krooni	85,6	94,3	95,0	92,4	8,6	9,4	9,5	9,2
25 krooni	225,4	233,4	232,8	230,8	9,0	9,3	9,3	9,2
50 krooni	49,0	54,4	52,1	48,5	1,0	1,1	1,0	1,0
100 krooni	1 180,1	1 193,1	1 165,2	1044,7	11,8	11,9	11,7	10,4
500 krooni	10 001,2	9 942,5	10 194,6	8104,1	20,0	19,9	20,4	16,2
Pangatähed kokku	11 627,3	11 610,3	11 833,9	9 613,2	81,3	85,4	86,3	80,0
5 senti	2,1	2,1	2,0	2,0	41,5	41,2	40,8	40,4
10 senti	13,4	14,6	15,2	15,4	134,4	146,0	152,1	154,1
20 senti	22,3	24,7	26,1	26,6	111,3	123,4	130,6	132,8
50 senti	22,1	25,1	27,2	28,0	44,1	50,2	54,4	55,9
1 kroon	61,0	69,7	74,8	74,8	61,0	69,7	74,8	74,8
5 krooni	8,5	9,0	9,4	9,7	1,7	1,8	1,9	1,9
Käibemündid kokku	129,4	145,1	154,9	156,4	394,1	432,3	454,6	460,0
Meenemündid	6,4	6,7	7,5	7,9	0,1	0,1	0,1	0,2
Kõik kokku	11 763,2	11 762,2	11 996,3	9 777,5	-	-	-	-

Tabel 2. Sularaha liikumine Eesti Panga ja krediidasutuste vahel

Aasta	Summa (mln kr)		Arv (mln tk)			
	Eesti Pangast väljastatud	Eesti Panka tagastatud	Eesti Pangast väljastatud		Eesti Panka tagastatud	
			Pangatähed	Mündid	Pangatähed	Mündid
2006	12 399,0	10 732,5	118,6	37,5	110,4	0,7
2007	12 474,8	12 472,6	114,6	38,4	110,5	0,3
2008	12 897,5	12 646,9	102,0	24,7	101,1	2,6
2009	10 131,5	12 337,0	77,1	12,0	82,7	6,7

Tabel 3. Ringlusest kõrvaldatud käibekõlbmatud pangatähed 2009. aasta lõpuks

Nimi-väärtus	Summa (mln kr)				Arv (mln tk)			
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
1 kroon	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0
2 krooni	0,7	14,1	11,0	8,1	0,4	7,0	5,5	4,0
5 krooni	6,3	16,5	11,4	11,3	1,3	3,3	2,3	2,3
10 krooni	2,9	61,3	30,8	26,5	0,3	6,1	3,1	2,6
25 krooni	16,3	47,3	154,0	241,2	0,7	1,9	6,2	9,6
50 krooni	12,4	16,0	17,5	5,0	0,2	0,3	0,4	0,1
100 krooni	63,7	284,6	1017,6	902,5	0,6	2,8	10,2	9,0
500 krooni	537,9	124,8	1774,0	1039,0	1,1	0,2	3,5	2,1
Kokku	640,2	564,6	3016,3	2233,4	4,5	21,8	31,2	29,8

Kõik Eesti Panka tagastatud pangatähed sorteeritakse täisautomaatsete sorteerimismasinatega. Käibekõlbmatuks muutunud pangatähed hävitatakse, ringluskõlblikud suunatakse tagasi ringlusse. 2009. aastal kõrvaldati ringlusest 29,8 miljonit pangatähte kogusummas 2233,4 miljonit krooni (vt tabel 2). Võrreldes 2008. aastaga on käibekõlbmatuks arvatud pangatähtede arv vähenenud (vt tabel 3).

2009. aastal tehti Eesti Pangas ekspertiis 23 597-le krediidasutuste kaudu laekunud rikutud ja vigastatud pangatähele ja 4010 mündile. Ekspertiisides avastati kolm võltsimistunnustega pangatähte.

Eestis kokku tuvastati 2009. aastal 243 võltsitud pangatähte, mille ekspertiis tehti kohtuekspertiisi ja kriminalistika keskuses. Sealjuures olid suurema osatähtsusega 500krooniste pangatähtede võltsingud (63,0%). Arvestades ringluses olevate pangatähtede arvu (80 miljonit), on võltsingute arv suhteliselt tühine. Võltsitud münte 2009. aastal ei avastatud. Samuti ei esinenud sularaha-ringluses häireid.

Uute pangatähtede ja müntide ettevalmistamine

2009. aastal jätkus uute 10sendiste käibemüntide hankimine Saksa rahapajalt Staatliche Münze Berlin.

2009. aasta aprillis lasi Eesti Pank ringlusse Eesti Rahva Muuseumi 100. aastapäevale pühendatud, maailmas ainulaadse kodarrahakujulise hõbedast meenemündi nimiväärtusega 10 krooni. Meenemündi tagaküljel on kujutatud rahvapärimuse koguja märkmikku, kuhu on aegade jooksul talletatud kirjeldusi ja lugusid inimestest ning nende elust. Märkmiku järjehoidja kulgeb külateena, ühendades eilset tänase ja homsega. Münti esiküljel on Eesti Vabariigi suur riigivapp ja aastaarv 2009. Meenemündi on kujundanud Liis Dvorjanski ja verminud Soome Rahapaja (Suomen Rahapaja Oy) ning neid vermiti 6000 tükki.

2009. aasta juulis lasi Eesti Pank ringlusse laulu- ja tantsupidude traditsioonile pühendatud 10kroonise hõbemündi tiraažiga 10 000 ja

100kroonise kuldmündi tiraažiga 5000. Meene-
mündid on verminud Hollandi Kuninglik Raha-
paja (Koninklijke Nederlandse Munt). Kullast
meenemündi tagaküljel on kujutatud 1960. aas-
tast kasutusel olnud laululava, mille kaarest on
saanud laulupidude sümbol. Kullast meene-
mündi on kujundanud Merle Kasonen ja Triinu
Silla. Hõbedast meenemündi tagaküljel on kuju-
tatud meeste tantsuring, mida võib vaadata ka
ajarattana, mis sümboliseerib laulu- ja tantsu-
pidude pikka traditsiooni. Hõbedast meene-
mündi on kujundanud Tiiu Pirsko ja Mati Veer-
mets. Mõlema meenemündi esikülje põhielement
on Eesti Vabariigi suur riigivapp ja aastaarv 2009.